

med vojnama odkritja: atomske strukture Niels Bohr, nevtron James Chadnik, radioaktivni izotopi zakonca Irena, Joliot Curie, žarkov x Röntgen, einstein Special Theory of Relativity, plutonij Theodore Seaborg, penicilin Alexander Fleming;; prelet Atlantika(1927) Charles Lindbergh, novi proizvodbeni postopki: tekoči trak, traktorji, kombajni, motorne žage, mlinci, umetna gnojila, timsko delo; radiofonija; jeklo, beton, razni izolacijski materiali, steklo(prve stolpnice); goriva: nafta, elektrika umetne snovi: sintetični kavčuk, umetna vlakna **gospodarske krize: 1)** takoj po koncu vojne, lakota, preveč/premalo blaga, prej poudarek na vojni ind., veliko ljudi iz front -> ni nove ind., brezposelnost, zadolževali (ZDA), NY bančno središče, dolar osnovna finančna merska enota, 1919-1923, pomanjkanje artiklov uvoz iz ZDA, preseljevanje v ZDA – zlata doba 10 let 2) v ZDA 1929 – 27.10. črni petek, 13 milijonov delnic brez kritja, odraža po celem svetu, do l. 1934 vzroki: ko so si v EU opomogli niso več rabili uvoza, v ZDA odpuščajo delavce, kmetje zažigajo žito da ne bi padla cena, država finančne težave, vsi pritisnejo na banke, ne morejo izplačati vlog, bankrotirajo, masovne špekulacije z delnicami, rešuje Franklin Delano Roosevelt, več atentatov, vodil ZDA v 2 sv. vojni, izvoljen 1932, njegovi strokovnjaki napišejo New Deal: toliko papirnatega \$ kot je Ag, Au, zamenjali trdno podlago (Ag) – cenejši, več; **devaluacija** - \$ 2x manj vreden, kmetje na kmetije, možnost kreditov za preusmeritev, povrnejo razliko med proizvodno in prodajno ceno, če je na zgubi, mu vrnejo, delavci javna dela, plačana in organizirana od države, socialna podpora, tako celika da nekateri nehajo delati, delavcem določijo stavko, če je nevarno za državo, lahko prekinejo z vojsko, ni **liberal. kapit.** ampak **državni kapit.** s pomočjo davkov država nadzoruje ind.;; po l. 34 se ZDA uspešno rešuje 37, ponovna oživitvev, ponovna gosp. rast 3) 1937-38. tik pred vojno, povsod **hiperprodukcija** (preveč blaga) **tipi družbenih ureditev med vojnama** fašistični, demokratični, buržuazno parlamentarni sistemi, socialistični - > obdržal le v rusiji, po okt. revoluciji RUS pretrese državna vojna, na robu propada, nove gospodarske politike – vojni komunizem 2 razreda: delavci(v tovarnah) in kmetje (na polju) višek dajo državi -> delavcem ali rdeči armadi, kmetje pridelajo le za svoje potrebe, obdobje rdečega terora – kmetom vzamejo preseške in še več -> huda lakota (več milijonov umre), RUS bala posega tujih držav, se hermetično zapre, nacionalizirajo banke, veleindustrijo, promet, srednja in mala podjetja, 1921 – **nova ekonomska politika – NEP**; le 2 razreda: kmet, mali obrtniki mora dati davek v naturi državi, ostalo lahko proda na trgu, lahko najemajo zemljo, manjša in srednja podjetja zopet privat, posebna oblika kmetov: **hulak** – lahko najamejo tujo delavno silo, zemljo, preseške prodaja(bogati), na vasi se pojavi sovraštvo, hulakom zažigajo pridelke, dovoljen uvoz tujega kapitala